

Harald Bilberg
Politiadvokat 2
Vest politidistrikt, Bergen

Privat høringsvar til Justis- og beredskapsdepartementet
om reversering av domstolsreformen 2021

Reversering av sammenslåingen Hardanger tingrett og Bergen tingrett til Hordaland tingrett.

Min bakgrunn:

Jeg har vært ansatt i politiet siden 1981.

Fra 1992 har jeg arbeidet som påtalejurist ved 6 politidistrikter fordelt over 3 regioner. Følgelig har jeg opp gjennom årene forholdt meg til en rekke domstoler, herunder by-/herreds-/tingrettene Dalane, Sandnes, Jæren, Stavanger, Haugesund, Karmsund, Sunnhordland, Hardanger, Midhordland, Nordhordland, Bergen, Voss, Oslo, Asker og Bærum, Drammen, Tønsberg, Sogn og Fjordane, og nå de større enhetene, Haugaland og Sunnhordland tingrett og Hordaland tingrett.

Av lagmannsretter har jeg forholdt meg til Gulating, Borgarting og Eidsivating.

Over tid har jeg vært både lokalt og sentralt tillitsvalgt for Politijuristene under Norges Juristforbund Stat.

Generelle observasjoner:

Opp gjennom denne 30 års perioden har det vært flere domstolsreformer, og i farten erindrer jeg reformer i 2002, 2006, 2017, 2020/-21.

Som daglig bruker av domstolenes tjenester under straffesaksbehandlingen kan jeg ikke peke på at noen av reformene i vesentlig grad har endret og/eller bedret det produktet domstolene skal levere, nemlig gode og riktige avgjørelser innenfor en fornuftig tidsramme. Jeg mener vi underveis har mistet grunnleggende verdier som lokalkunnskap, omsorg og tilgjengelighet til fordel for kostnadseffektivitet. Og – jeg er slett ikke sikker på at sentralisering alltid gir økt effektivitet annet enn i teorien, og jeg er sterkt tvilende til om det bedrer det aller viktigste for oss, nemlig rettssikkerheten.

Debatten:

Etterhvert som følgene av siste domstolsreform fra 2021 er blitt synlige, har debatten rundt reformen og en eventuell reversering blitt varmere og tidvis mer usaklig.

Jeg registrerer at de institusjoner, organisasjoner og «fagfolk» som er mest negativ til en reversering i hovedsak har sine hovedseter i de store byene, oftest Oslo. Jeg registrerer også at de mediehus som publiserer ledere, innlegg og kronikker til støtte for videre sentralisering ofte har sine redaksjoner i storbyene. Det er dessverre også en synkende saklighetsgrad i debattinnleggene, noe som illustreres senest av kommentar fra politisk redaktør i Bergens Tidende på nett 13.4.22 og i papirutgaven 16.4.22. Som flere andre innlegg i storavisene harseleres det med argumentene for en eventuell reversering, i tillegg til at justisministerens antrekk gjøres til del av debatten. De overbevisende argumentene uteblir. Maktarrogansen fra institusjoner i storbyene er etterhvert ganske tydelig.

New Public Management (NPM) – gårsdagens styringsform:

På slutten av åttitallet ble det i store deler av den offentlige forvaltning innført mål- og resultatstyring etter prinsipper fra NPM. Statsminister Thatcher i Storbritannia og president Reagan i USA var eksponenter for styringsformen. Dette smittet over til vårt land, og ble «den nye vin» for den tidens politikere og byråkrater.

Jeg er kritisk til at disse prinsippene i stor grad fremdeles anvendes på en funksjon som er så viktig og inngripende for individer som den dømmende makt. Det er bra at man ser på domstolenes effektivitet, men at man lar økonomi være styrende for domstolstrukturen mener jeg er uheldig, og til dels farlig. I et av verdens rikeste land, kanskje det rikeste, må vi ta oss råd til å gi innbyggerne et domstolsystem som har en smule overkapasitet, og som er lett tilgjengelig. Da kan systemet gi service til den som ikke er ressurssterk faglig eller ikke har råd til å bruke advokat.

New Public Management begynner å bli utdatert.

Desentralisert kompetanse:

Vi har alle lest historier, og hørt humoristiske beretninger, om den gamle landsens sorenskriver. Dette gjøres til del av debatten ved at faglig kompetanse og utvikling hevdes best å kunne ivaretas i storbyene gjennom å samle domstolene til større enheter med større faglige miljøer.

Vårt gjennomdigitaliserte samfunn, med gode kommunikasjoner, veier, tunneler og broer, gjør at man slett ikke må sitte i en av de store byene for å kunne betjene publikum på en forsvarlig måte. Kompetansen spres lett utover landet, og mulighetene for faglig dialog er helt annerledes nå enn for noen tiår siden.

Den gamle, sære og i ettetid underholdende sorenskriver i den trange dalen er vekke.

I vår tid er sentralisering unødvendig, lite kundesvennlig og gammeldags.

Hordaland tingrett, Hardanger – dagens situasjon:

For meg som påtalejurist og aktor har ikke sammenslåingen av Hardanger tingrett og Bergen tingrett til Hordaland tingrett innebåret noen vesentlig forskjell. Vi må riktignok spesifisere i henvendelser til Hordaland tingrett om adressaten er Hardanger eller Bergen. Noen rutiner kompliseres av at henvendelser må gå om Bergen og ikke direkte til Lofthus. For den daglige aktiviteten er det uklart for meg hva sammenslåingen i 2021 hadde som poeng og gevinst.

Flere har spekulert i om det var forberedelse til nedlegging av Hardanger som avdeling.

En slik nedlegging ville lett kunne gjennomføres med en annen politisk farge på regjeringen.

Det er lettere å nedlegge et rettssted, enn å nedlegge en selvstendig domstol.

Etter at Hardanger tingrett ble del av Hordaland tingrett registrerte jeg som bruker at digitalisering av rettssalene i Hardanger av en eller annen grunn gikk langsommere enn for tinghuset i Bergen. Nettopp organisasjonen i Hardanger, med tre rettssteder, har gevinst av at disse digitaliseres og er tilgjengelige for brukerne.

Utvidelse av rettskretsen for en gjenoppstått Hardanger tingrett:

De siste desenniene har samferdselen i Vestland fylke endret seg. For Hardanger tingrett har særlig Hardangerbrua, Jondalstunnelen og Folgefonntunnelen endret bildet. Dette gjør at det er svært gode grunner for å utvide en gjenoppstått Hardanger tingrett sin rettskrets til også å omfatte Voss herad og Kvinnherad kommune.

Administrasjonssenteret i Voss herad ligger på Vossevangen, mens i Kvinnherad kommune ligger det i Rosendal.

Hardanger tingrett har gode rettssaler på Lofthus, i Odda og i Norheimsund.

Voss hadde tidligere egen domstol, Voss herredsrett. Denne ble slått sammen med Nordhordland tingrett i Bergen i 2006. Senere ble alt samlet i Bergen tingrett og så i Hordaland tingrett.

Kjøretiden fra Vossevangen til Bergen i dag er 1 time og 45 minutter.

Hardangerbrua gjør at kjøretiden fra Vossevangen til Lofthus er ca. 55 minutter.

Kvinnherad ligger nå under Haugaland og Sunnhordland tingrett i Haugesund, men med rettssted på Stord. Reisetiden (inkludert ferge) fra Rosendal til Leirvik på Stord er minst 2 timer. Folgefonntunnelen gjør at kjøretiden fra Rosendal til Odda nå er 45 minutter.

Ved å legge Voss og Kvinnherad under Hardanger tingrett, vil innbyggerne både i Voss og i Kvinnherad har kortere reisetid til sin lokale domstol.

Hardanger rettskrets har pr. dd. **ca 22 500** innbyggere. Ved å innlemme Voss og Kvinnherad vil rettskretsen ha i overkant av **50 000** innbyggere. Dette vil selvsagt medføre at Hardanger tingrett må styrkes både på dommersiden og på saksbehandlersiden, som igjen medfører at det kommer flere statlige arbeidsplasser i distriktet. Dette har lenge vært et politisk mål. Så vidt jeg vet har det aldri vært problematisk å få søkere til dommerembeter i Hardanger. Det kan nevnes at Kartverket har en stor avdeling i samme kommune som Hardanger tingrett, hvilket gjør at det eksisterer et juridisk miljø.

Ved å overføre Voss herad og Kvinnherad kommune til Hardanger tingrett vil Bergen tingrett og Haugaland og Sunnhordland tingrett få en viss lettelse i sine belastninger. Dette er domstoler som tidvis opplever trangboddhet og sakspress, og som vil profitere på en avlastning.

Ved å utvide og styrke Hardanger tingrett vil man legge til rette for både faglig og personalmessig stabilitet i indre Hordaland. Løsningen gjør også domstolen mindre sårbar ved vakanser (sykdom, permisjoner) og mindre aktuell for nedlegging.

Harald Bilberg